ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXVIII
Књига 66

Нови Сад, октобар—новембар 2006
Број 10—11

ЧЛАНЦИ

UDC 343.11(497.11)(094.5.072)

Prof. dr Momčilo Grubač
Pravni fakultet „Union“ u Beogradu

SHVATANJE POJMA KRIVIČNOG POSTUPKA U NOVOM ZAKONIKU O KRIVIČNOM POSTUPKU SRBIJE*

SAŽETAK: U ovom radu autor ukazuje da su shvatanja ugrađena u novi Zakonik o krivičnom postupku Srbije o pojmu krivičnog postupka, njegovoj strukturi i obimu konfuzna i pogrešna. Iz tih grešaka, prema njegovom mišljenju, potiče najveći broj drugih pogrešnih rešenja novog Zakonika, naročito u oblasti normativnog uređenja procesnih radnji dokazivanja. Za razliku od dosadašnjeg pretkrivičnog postupka, kome se uporno i sa razlogom poricalo svako krivičnoprocesno svojstvo, novi ZKP i policijsku „prethodnu istragu“ i tužilačku istragu tretira kao delove krivičnog postupka i omogućuje da se u tim administrativnim postupcima izvedeni verbalni dokazi (iskazi postignuti saslušavanjem svedoka i osumnjičenih) koriste za donošenje presude u kasnijem sudskom krivičnom postupku. Autor dokazuje da uvođenjem tužilačke istrage, umesto sudske, ni istraga više nije deo *sudskog* krivičnog postupka, i da su zbog toga načela neposrednosti i kontradiktornosti u glavnom postupku u novom Zakoniku morala da budu potpunija nego do sada, umesto što su velikim brojem novih izuzetaka dovedena u pitanje kao načela krivičnog postupka. Prema ZKP novi krivični postupak se sada po pravilu sastoji od *nesudske* istrage i *sudskog* glavnog krivičnog postupka. Na normativnom planu ta promena je pred zakonodavca postavila dva krupna zahteva: (1) da pruži sigurnu zaštitu ljudskim pravima u nesudskoj istrazi i (2) da obezbedi sudsku presudu, koja će se zasnivati na dokaznom materijalu koji je izveden, po svim pra-

* Rad primljen: 08. XI 2006. godine.

vilima kontradiktornosti i neposrednosti, u sudskom delu krivičnog postupka. Shodno tim zahtevima, dokazi izvedeni u nesudskom prethodnom postupku ne mogu se, prema mišljenju autora, više koristiti za sudsku presudu, iako novi Zakonik to dopušta, čak još i šire nego dok je istraga bila sudska delatnost.

Ključne reči: Zakonik o krivičnom postupku, krivični postupak u užem smislu, krivični postupak u širem smislu, prethodni krivični postupak, istraga, prethodna istraga, glavni sudski krivični postupak

1. Neuobičajeno brojne greške u novom Zakoniku o krivičnom postupku iz maja 2006. godine („Sl. glasnik RS”, 46/2006),¹ učinjene su, prema našem mišljenju, prvenstveno zbog pogrešnog shvatanja pojma krivičnog postupka. Iako je novim Zakonikom sudska istraga zamenjena tužilačkom, zakonodavčevo shvatanje krivičnog postupka i njegove strukture ostalo je neizmenjeno, kao da je i dalje u celini ostao sudski postupak. Po inerciji, zadržan je stav da se, uprkos uvođenju javnotužilačke istrage, krivični postupak sastoji iz dva stadijuma, prethodnog i glavnog postupka i da ti stadijumi i dalje čine organsko jedinstvo, a radnje preduzete u njima isti pravni značaj. Zakonodavac je očigledno propustio da uoči da promena prirode istražnog postupka (tužilački umesto sudski) zahteva da se krivični postupak, i pojmovno i prema obimu, definiše drugačije nego što je definisan dok je istraga bila čista sudska delatnost.

2. U nauci krivičnog procesnog prava je opšteprihvaćeno da se krivični postupak definiše kao skup krivičnih procesnopравnih subjekata i procesnopравnih radnji koje ti subjekti preduzimaju na osnovu svojih zakonskih ovlašćenja u cilju donošenja sudske odluke o glavnom predmetu postupka. Pravno definisan krivični postupak predstavlja jedan procesnopравni odnos koji se zasniva, teče i na kraju okončava između krivičnih procesnih subjekata.² Glavni subjekti toga procesnopравnog odnosa su *sud* i *stranke* (ovlašćeni tužilac i okrivljeni). Bez njih u načelu nema krivičnog procesnopравnog odnosa, niti procesnih radnji, tj. krivičnog postupka. Kada se to ima u vidu, mora se zaključiti da nova tužilačka istraga (kao i tzv. policijska prethodna istraga) ne ulaze u krivični postupak u užem smislu. U tim postupcima nedostaju procesni subjekti (u istrazi sud, a u

¹ Pregled pogrešnih rešenja toga Zakonika vidi u našem radu *Kritika „novog” Zakonika o krivičnom postupku*, „Glasnik AK Vojvodine”, 5/2006, str. 268—303. i u radovima Đ. Lazina, *Sudska istraga — dileme i problemi*, „Novo krivično zakonodavstvo: dileme i problemi u teoriji i praksi” (zb. radova za savetovanje u Budvi 2006), str. 349—360, St. Bejatovića, *Predlog Zakonika o krivičnom postupku i opšteprihvaćeni pravni standardi*, „Revija za kriminologiju i krivično pravo”, 2/2006, str. 43—72, Snežane Brkić, *Povodom određaba o saslušanju svedoka u Predlogu novog Zakonika o krivičnom postupku Srbije*, „Revija za kriminologiju i krivično pravo”, 2/2006, str. 73—116. i G. Ilića, *Žalba protiv prvostepene krivične presude — osvrt na nova zakonska rešenja*, „Revija za kriminologiju i krivično pravo”, 2/2006, str. 117—128.

² Za definicije krivičnog postupka vidi T. Vasiljević, *Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ*, Beograd 1981, str. 5; T. Živanović, *Osnovni problemi krivičnog i građanskog prava (postupka)*, prvi odeljak, Beograd 1940, str. 36; Vl. Bajer, *Jugoslavensko krivično procesno pravo*, knjiga prva, Zagreb 1988, str. 27; M. Grubač, *Krivično procesno pravo*, Beograd 2006, str. 27. i dr.

prethodnoj istrazi i okrivljeni, odnosno osumnjičeni), da bi mogao biti zasnovan krivični procesnopравни odnos. Isto kao što postupak izvršenja sudskih odluka ne spada u krivični postupak u užem smislu, tako ni tužilačka istraga i policijska prethodna istraga ne spadaju i krivični sudski postupak.

3. Posle uvođenja tužilačke istrage (ZKP/06), krivični postupak se prema obimu sveo na glavni postupak. Taj postupak počinje od podnošenja optužbe ovlašćenog tužiocu nadležnom sudu (ili bolje, od pravosnažnosti podnete optužbe), a završava se stupanjem sudske presude na pravnu snagu. To je krivični postupak u užem (ili pravom) smislu, ili *sudski krivični postupak*. Od toga postupka treba razlikovati *krivični postupak u širem smislu*, koji obuhvata i tužilačku istragu, odnosno policijsku prethodnu istragu. Taj postupak ima svoje posebne organe, svoje odluke, svoja posebna procesna pravila, posebnu pravnu prirodu i svoj poseban cilj, različit od cilja sudskog krivičnog postupka. U tom postupku ne učestvuje sud (osim izuzetno), dakle, u njemu nema garancija sudske nezavisnosti, a nema ni procesnih stranaka. Ukoliko se i javlja, sudija je u novom prethodnom krivičnom postupku samo ustavni kontrolor ljudskih prava, a ne procesni subjekt. Zbog toga se na radnjama preduzetim u tom delu krivičnog postupka ne može zasnivati sudska presuda. Reč je o postupku koji nije *sudski*, već posebna vrsta administrativnog postupka koga sprovode posebni pravosudni organi (javna tužilaštva i pravosudna policija), koji su prema svojoj pravnoj prirodi organi izvršne, a ne sudske vlasti. Organi javnog tužilaštva i policije ne mogu biti ovlašćeni na preduzimanje radnji krivičnog sudskog postupka, niti radnje tih organa preduzete van sudskog postupka mogu da imaju istu vrednost kao procesne radnje preduzete od strane suda. Radnje preduzete u tome postupku nisu radnje sudskog krivičnog postupka, jer se tužilac u vreme njihovog preduzimanja sa svojim tužbenim zahtevom još nije ni obratio sudu, pa još nije ni stupio u procesnopравни odnos sa ostalim (potencijalnim) subjektima krivičnog procesnopavnog odnosa. U tom postupku javni tužilac preduzima određene radnje na osnovu posebnog zakonskog ovlašćenja, ali ne kao procesni subjekt, odnosno procesna stranka, već kao državni organ nadležan da vrši krivično gonjenje u opštem interesu i zahteva sprovođenje sudskog krivičnog postupka. Cilj je toga postupka da javni tužilac i policija prikupe materijal potreban za optužbu kojom će se tužilac tek obratiti sudu,³ i u druge svrhe se taj materijal ne može koristiti. Za razliku od toga, cilj sudskog krivičnog postupka se sastoji u utvrđivanju osnovanosti kazneno-

³ U službenom obrazloženju Predloga novog Zakonika je navedeno da se „istraga sprovodi *samo* radi prikupljanja dokaza i podataka koji su potrebni ovlašćenom tužiocu za donošenje odluke o podizanju optužnice ili odustanku od krivičnog gonjenja“, a da se „kao cilj istrage više ne navodi prikupljanje podataka za koje postoji opasnost da se neće moći izvesti na glavnom pretresu ili da bi njihovo izvođenje bilo otežano“. U tom smislu je revidirana odredba člana 241. stav 1. važećeg Zakonika (član 270. stav 1. ZKP/06). Međutim, ti iskazi nisu istiniti, jer ih demantuju mnogobrojne odredbe novog Zakonika od kojih smo većinu pomenuli u ovom radu (vidi npr. odredbu člana 258. st. 6. i 7.). Sasvim suprotno, nove odredbe Zakonika pokazuju da je cilj istage proširen u odnosu na dosadašnji.

pravnog zahteva države sadržanog u tužbi ovlašćenog tužioca putem odluke nezavisne sudske vlasti.

4. Nova tužilačka istraga se prema sudskom krivičnom postupku odnosi isto kao dosadašnji pretkrivični postupak prema krivičnom postupku sastavljenom od sudske istrage i sudskog glavnog pretresa. Prethodni krivični postupci prema novom ZKP (buduća tužilačka istraga i policijska prethodna istraga) nisu delovi sudskog krivičnog postupka, već prema svojoj pravnoj prirodi upravni i kriminalistički postupci, koji se vode sa ciljem da omoguće pokretanje sudskog krivičnog postupka. Ti postupci jesu krivični, ali nisu sudski. Već je rečeno, da se kao organ tih postupaka ponekad javlja i sudija, ali ne kao procesni subjekt, već po osnovu ustava, koji propisuje da se određena ljudska prava mogu ograničiti samo sudskim odlukama. Izuzetno, sudija u prethodnom postupku može da nastupi kao procesni subjekt samo kad treba izvesti istražne radnje koje se kasnije u sudskom postupku ne bi mogle ponoviti (anticipirane sudske procesne radnje).

To što aktivnost nesudskih organa prethodnog krivičnog postupka (javnog tužioca i policije) ne spada u sudski krivični postupak, nikako ne znači da ta aktivnost nije zakonita i da ona ne mora biti zakonita. Princip zakonitosti je osnovno načelo svih postupaka koje sprovode državni organi, pa i tužilačke istrage, odnosno policijske prethodne istrage. Međutim, iako zakonita, ta aktivnost nije sudska procesna aktivnost, pa se zbog toga sa njom ne može izjednačiti u pogledu procesnopravnog značaja.

Lice prema kome se vodi prethodni krivični postupak je osumnjičeni, ali on nije okrivljeni u užem procesnopravnom smislu, niti subjekt sudskog krivičnog postupka, jer krivični sudski postupak u kome se to svojstvo stiče u vreme vođenja toga postupka još nije ni započet. Osumnjičeni jeste subjekt tužilačke istrage i policijske prethodne istrage, ali ne i sudskog krivičnog postupka. To što se pojedine radnje u prethodnom postupku u nekim slučajevima preduzimaju na isti način i pod istim uslovima kao i u sudskom krivičnom postupku (npr. osumnjičeni se saslušava kao i okrivljeni) nema procesnopravno, već ustavnopravno objašnjenje. Smatra se da će ljudska prava osumnjičenog u prethodnom krivičnom postupku biti najbolje zaštićena ako on bude imao isti tretman kao i okrivljeni u krivičnom postupku. To, međutim, ne znači da se te radnje u svom procesnopravnom značaju mogu izjednačiti sa radnjama koje preduzima sud. Odstupanja, koja ne bi išla na štetu ljudskih prava, bila bi mogućna i opravdana. Saobrazno cilju prethodnog postupka, aktivnost javnog tužilaštva i policije u principu ne treba da bude sputana strogim formama sudskog postupka, već da se u okvirima opštih principa pravnog poretka i kriminalističkotehničkih pravila, preduzima na način koji će dati najkorisnije rezultate u otkrivanju krivičnih dela, pronalažnju njihovih učinilaca i dokaza potrebnih za pokretanje krivičnog postupka. Upravo zbog toga, radnje javnog tužioca i policije u prethodnom postupku, kao što smo već rekli, ne mogu biti izjednačene sa radnjama sudskog krivičnog postupka.

5. U novom ZKP zakonodavac je postupio upravo obrnuto. Umesto da prelaskom na tužilačku istragu pojam krivičnog postupka suzi na stadijum suđenja koji se odvija pred sudom (krivični postupak u užem smilu), zakonodavac je taj pojam proširio, uključujući u njega, ne samo tužilačku istragu, već i policijsku prethodnu istragu, tj. današnji pretkrivični postupak, koji nikada nije shvatan kao deo krivičnog postupka. Pri tome, nije nikakva greška što se tzv. prethodna istraga i javnotužilačka istraga shvataju kao „jedna spojena faza u kojoj bi se povezali elementi sadašnjeg pretkrivičnog postupka i istage”⁴ (ta dva postupka više nije potrebno oštro razdvajati, jer imaju istu, nesudsku pravnu prirodu), ali je velika greška što novi Zakonik te postupke shvata delovima jedinstvenog krivičnog postupka.⁵ Linija razgraničenja između sudskog i nesudskog krivičnog postupka se uvođenjem tružilačke istrage pomera, ali u obrnutom pravcu od onoga kojim je pošao zakonodavac.

Na osnovu napred izložene argumentacije mi smatramo da je potpuno pogrešna odredba člana 22. stav 2. novog ZKP koja glasi: „*Za potrebe ovog zakonika, a naročito u cilju ostvarivanja prava na odbranu, smatra se da je krivični postupak započeo onog trenutka kad određeno lice stekne svojstvo osumnjičenog*”. Iz ove odredbe novog Zakonika (na stranu njeni nomotehnički nedostaci) izlazi, da se istraga i prethodna istraga shvataju kao delovi (sudskog) krivičnog postupka, tj. da između tih postupaka i kasnijeg sudskog krivičnog postupku nema nikakve razlike i da radnje preduzete u prethodnom postupku imaju isti procesnopravni značaj kao i radnje preduzete u sudskom krivičnom postupku. Kao što smo napred već istakli, za početak krivičnog postupka u užem smislu ne može se uzeti nijedan drugi momenat prethodnog postupka osim potvrđivanja (pravnosnažnosti) optužbe ovlašćenog tužioca od strane nadležnog suda. Tek u tom momentu su ispunjene osnovne procesne pretpostavke za zasnivanje krivičnog procesnopravnog odnosa.

6. Pogrešno shvatanje pojma krivičnog postupka prouzrokovalo je veliki broj drugih pogrešnih rešenja rasutih kroz čitav novi ZKP. Navešćemo samo najvažnija.

a) Preduzimanje radnji policijske prethodne istrage, koje su u suštini neformalni policijski izvidaji, nije ni trebalo da bude regulisano u Zakoniku o krivičnom postupku, jer je već uređeno Zakonom o policiji, gde je tim odredbama pravo mesto.⁶ U pitanju je policijska delatnost, a ne krivični sudski postupak. Prethodna istraga se ne otvara nikakvom formal-

⁴ M. Škulić, *Osnovne promene u nacrtu novog Zakonika o krivičnom postupku u odnosu na pozitivni ZKP*, objavljeno u publikaciji „Radna verzija nacrta Zakonika o krivičnom postupku” (za naučni skup „Kopaonik 2006”), izd. Udruženje za krivično pravo Srbije, str. 17.

⁵ M. Škulić posebno podvlači da „novi Zakonik i prethodnu istragu smatra delom krivičnog postupka” (op. cit., str. 16).

⁶ Istina, to nepotrebno preuzimanje odredaba policijskog prava u ZKP potiče iz ranijih vremena i postalo je „tradicija” našeg zakonodavstva o krivičnom postupku. Uz to, odredbe ZKP o pojedinim policijskim radnjama i ovlašćenjima su u suprotnosti sa odredbama važećeg Zakona o policiji koji je donet samo nekoliko meseci pre ZKP.

nom odlukom protiv koje bi lice prema kome se vodi imalo mogućnosti da upotrebi pravni lek, i zbog toga ona za to lice ne sme da ima nikakvih pravnih posledica, a još manje se saslušanja svedoka i osumnjičenih iz te „faze” postupka mogu tretirati kao formalne procesne radnje, tj. kao dokazi na kojima se može zasnovati sudska presuda u budućem postupku, kao što je predviđeno u odredbama člana 258. stav 8. za iskaze svedoka i u člana 260. stav 7. za iskaze osumnjičenih koji su dati u tome postupku. Preliminarna izviđanja u tome postupku treba da služe za prikupljanje obaveštenja i preduzimanje drugih policijskih radnji usmerenih na otkrivanje krivičnog dela i učinioca, a ne za izvođenje formalnih (verbalnih) dokaza. Organi gonjenja treba da prikupljaju i predlažu dokaze, ali njihovo uvođenje u postupak, izvođenje i ocena moraju biti prepušteni sudu. Saslušavanje svedoka i osumnjičenog, kao procesnopravna radnja, apsolutno ne dolazi u obzir. Ne može se dopustiti da jedna potencijalna procesna stranka unapred odredi i sama izvede dokaze za budući sudski postupak, jer je to sudska delatnost koja se obavlja u kontradiktornom sudskom postupku. Nije bilo opravdanja da se u novi model prethodnog postupka preslikava današnji prekrivični postupak, koji je prema novom Zakoniku još formalniji nego što je sada. Jedini opravdani izuzetak je angažovanje istražnog sudije da u tužilačkoj istrazi obavi saslušanja koja se kasnije ne bi mogla obaviti i da tako stečeni iskazi imaju dokaznu snagu u budućem sudskom postupku (član 258. st. 6. i 7.). Nasuprot tome, osim dosadašnje mogućnosti da u prekrivičnom postupku policija izuzetno saslušava osumnjičenog, ako je sa tim on saglasan i uz obavezno prisustvo branioca (što se više ne traži), novi Zakonik predviđa čak i mogućnost da u prethodnoj istrazi javni tužilac odnosno policija saslušava i svedoke (čl. 258, 267). Taj bi se iskaz mogao „koristiti kao dokaz u krivičnom postupku”.⁷

Ako se iskazi dati policiji i javnom tužiocu u prethodnom postupku mogu koristiti kao dokazi u daljem sudskom postupku i ako imaju isti značaj kao i sudske radnje, postavlja se pitanje zašto je zakonodavac predvideo da u prethodnom postupku istražni sudija saslušava svedoke koji se kasnije neće moći saslušati, pa čak i iznošenje spora pred veće ako se istražni sudija ne složi sa predlogom javnog tužioca da obavi takvo saslušanje (član 258. st. 6. i 7.).⁸ Jednostavnije bi bilo da i te svedoke saslušava javni tužilac, odnosno policija, kad već može saslušavati ostale svedoke, jer i jedni i drugi iskazi, dati pred istražnim sudijom i javnim tužiocem, odnosno policijom, imaju isti procesni značaj: čitaju se na pretresu i mogu biti korišćeni u sudskoj presudi.

⁷ To se ne slaže ni sa obrazloženjem koje je dato uz nacrt Zakonika, da se prethodna istraga vodi „dok god se radi o nepoznatom učiniocu krivičnog dela” (publikacija navedena u fusnoti br. 3, str. 87). Kako se može saslušavati osumnjičeni dok je učinilac krivičnog dela nepoznat i kako se može saslušavati svedok dok nikakva formalna odluka o početku krivičnog postupka nije doneta?

⁸ Stav 7. ovoga člana greškom se poziva na stav 6. umesto na stav 5.

b) Pravičan krivični postupak podrazumeva suđenje (utvrđivanje činjeničnog stanja i primenu prava) od strane nezavisnog i nepristrasnog suda. Zbog toga se nijedan deo suđenja ne može poveriti drugim, nesudskim organima. To bi se, međutim, desilo u postupku koji nije neposredan i u kome bi sudeći sud primenu prava u svojoj presudi zasnivao na dokazima koje su izveli drugi organi. To je razlog što se dokazne radnje koje su preduzete u tužilačkom ili policijskom prethodnom postupku nikako ne mogu izjednačiti sa onima koje su preduzete u kontradiktornom sudskom glavnom pretresu. Zbog toga, procesna načela neposrednosti i kontradiktornosti u krivičnom postupku u kome istraga više nije sudska delatnost moraju da dođu do punog izražaja i da trpe mnogo manje izuzetaka nego do sada. Kad je istraga sudska, onda se pod određenim uslovima (saglasnost stranaka, u prvom redu) može osloniti i na dokaze izvedene u istrazi, jer ih je izveo sudija, ali kad istraga postane delatnost upravnih organa (policijskih i tužilačkih), onda to više nije moguće, jer bi ispalo da u sudskim postupcima ne odlučuje samo sudska, već posredno i izvršna vlast. U tom smislu, odredbe člana 337. ZKP/01 (član 362. novog ZKP) morale su biti detaljno prerađene. Čitati bi se na pretresu eventualno mogao samo onaj iskaz koji je ranije dat pred sudijom (saslušanja u istrazi koja zbog neodložnosti obavi sudija, saslušanja obavljena pre odlaganja pretresa i sl.), ne i saslušanja koja u istrazi ili pre istrage obavi javni tužilac ili policija. Suprotno tome, prema novom ZKP, načelo neposrednosti suđenja je skoro potpuno razoreno. O posledicama promene istražnog modela zakonodavac uopšte nije vodio računa. Pored ostalog, o tome svedoči izmena člana 352. stav 1. ZKP/01. Postojećoj odredbi: „*Sud zasniva presudu samo na dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu*“, dodato je: „*ili su sadržani u zapisnicima, odnosno drugim materijalima, koji su u skladu sa ovim zakonikom, na glavnom pretresu pročitani, odnosno na odgovarajući način izneseni*“ (član 376. stav 1. novog ZKP). Dopuna je zaista opasna: sud bi opet postao transmisija za donošenje presuda zasnovanih na dokazima koje je prethodno pripremila policija. — Novi ZKP kruni načelo neposrednosti i na mnogim drugim mestima i na mnoge druge načine: Izuzetak iz člana 330. stav 4. ZKP/01, da veće u nekim slučajevima može odlučiti da se, umesto pozivanja stručnjaka iz ustanova ili organa kojima je povereno veštačenje, na pretresu samo pročita njihov nalaz i mišljenje, proširen je na sve veštace (član 355. stav 6. novog Zakonika), tako da će se i veštaci veoma retko pojavljivati pred sudećim sudom.

Ove odredbe dovode u pitanje Zakonik i sa gledišta usaglašenosti sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda,⁹ naročito sa odredbama o pravu na pravično suđenje. Pored ostalog, to pravo podrazumeva da se optuženom omogući „da ispituje svedoke optužbe ili da postigne da se oni ispituju i da se obezbedi prisustvo i saslušanje svedoka odbrane pod istim uslovima koji važe za one koji svedoče protiv

⁹ „Sl. list SCG — Međunarodni ugovori“, 9/2003.

njega" (član 6. stav 3. tačka d). Ova odredba Konvencije predviđa pravo optuženog na kontradiktornu i neposrednu raspravu sa svedocima (i veštacima) pred sudećim sudom, tj. da svedoci u svakom slučaju budu ispitani. Ako sudija ima mogućnost da svoju presudu zasnuje na iskazu iz prethodnog postupka, koji ima istu dokaznu snagu kao i iskaz dat pred sudećim sudijom, pa to i učini, navedeno pravilo je prekršeno pa i ako svedok na pretresu ponovo bude saslušan. U tom pogledu ni ZKP/01 nije u potpunosti usaglašen sa Konvencijom, pa je, suprotno onome što je u novi Zakonik uneto, trebalo postaviti pitanje ukidanja i onih izuzetaka od načela neposrednosti koji su sada predviđeni u članu 377. i koji omogućuju da se na glavnom pretresu čitaju zapisnici o iskazima svedoka i nalazima veštaka koji su dati u sudskoj istrazi. Čitanje zapisnika o ranijim saslušanjima bi moralo da bude svedeno na najmanju moguću meru, tj. samo na slučaj kad se svedok usled smrti ili drugog razloga apsolutne sprečenosti nikako ne može saslušati na glavnom pretresu. Zadržavajući, pa čak i šireći pravilo sudske istrage, da iskazi svedoka ili veštaka dati na glavnom pretresu i njihovi iskazi dati na nekom ranijem saslušanju imaju istu pravnu snagu, Zakonik dolazi u otvoreni sukob sa pomenutim odredbama Konvencije.¹⁰ On omogućuje direktno ili zaobilazno kršenje načela kontradiktornosti i neposrednosti.

7. Prema čl. 258. i 260. novog ZKP javni tužilac može policiji prepuštiti saslušavanje svedoka i osumnjičenog. Ta saslušavanja će javni tužilac prepuštati policiji redovno, kao što joj se danas prepušta većina uviđaja, iako bi ih prema članu 238. stav 3. važećeg ZKP po pravilu trebalo da preduzima istražni sudija. Prema odredbama novog ZKP saslušavanje osumnjičenog koje je obavila policija po pravilu se ne ponavlja u istrazi od strane javnog tužioca. Prema članu 273. saslušanje osumnjičenog nije više uslov ni za donošenje rešenja o sprovođenju istrage (istina, uslov je da uz zapisnik o saslušanju osumnjičenog postoji i snimak saslušanja). Za ponovnim saslušanjem svedoka u istrazi, ako ih je pre toga saslušala policija, biće još manje potrebe.

Prema članu 376. stav 1. presuda se više ne mora zasnivati samo na dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu pred sudećim sudom (načelo neposrednosti), već i na dokazima koji su „sadržani u zapisnicima, odnosno drugim materijalima koji su u skladu sa ovim zakonikom, na glavnom pretresu pročitani, odnosno na odgovarajući način izneseni”, dakle i na policijskim zapisnicima o saslušanjima osumnjičenih i svedoka iz

¹⁰ Odredbe o istrazi imaju i niz pravnotehničkih nedostataka. Tako, u pogledu sistematike: odredbe o sprovođenju istrage, poveravanju dokaznih radnji u toku istrage i ovlašćenjima istražnog sudije (čl. 270—272) date su pre odredaba o donošenju rešenja za sprovođenje istrage (član 273. st. 3—5), pa ispada, da se istraga prvo sprovodi, pa tek zatim otvara. Pri tome, odredbe o otvaranju istrage su se bez ikakvog opravdanja našle u izuzetno dugačkom članu 273, koji se sastoji od 10 stavova, od kojih se većina odnosi na jedno sasvim drugo i prethodno pitanje (postupak javnog tužioca po krivičnoj prijavi), dok su odredbe o žalbi protiv rešenja o sprovođenju istrage izložene odvojeno u članu 275. itd. Pravnotehnički nedostaci mogu se uočiti ako se, npr. pročita stav 1. člana 273, koji se sastoji od nekoliko dispozicija spojenih u jednu glomaznu rečenicu od desetak redova teksta.

tzv. prethodne istrage. Sud, izgleda, da neće moći da izbegne saslušanje okrivljenog i svedoka na glavnom pretresu, iako su već saslušani u istrazi odnosno u prethodnoj istrazi, ali svoju presudu može da zasnuje na iskazu koji je dat na saslušanju u prethodnom postupku, pa i kad ima iskaz koji je dat na glavnom pretresu, jer je u članu 258. stav 8. izričito rečeno da se ti iskazi mogu koristiti kao dokazi u krivičnom postupku. Kad je reč o iskazima svedoka, sudska praksa bi lako mogla protumačiti da se već saslušani svedok na glavni pretres ne mora ni pozivati i ponovo saslušavati, već da se njegov iskaz pozivom na odredbe člana 258. stav 8. i člana 376. stav 1. na pretresu može pročitati i u presudi koristiti kao dokaz. U Zakoniku nema nijedne odredbe koja korišćenje toga iskaza uslovljava ponovnim saslušanjem svedoka. Čitanje tih zapisnika bez saslušanja svedoka bez sumnje će biti dozvoljeno u slučajevima iz člana 362. stav 1. (ako je svedok umro, duševno oboleo ili se ne može pronaći, ako je njegov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili drugih važnih razloga, ili ako svedok bez zakonskog razloga odbije da da iskaz na glavnom pretresu). U tom članu navedeni slučajevi u kojima se mogu koristiti zapisnici sa ranijih saslušanja nisu dati *a limine*, već kao slučajevi „osim onih koji su posebno propisani”. U slučaju iskaza okrivljenog stvar kao da izgleda drugačije, jer se okrivljeni na glavni pretres obavezno poziva i sasluša. Međutim, on nije dužan da se izjašnjava o optužbi i da iznosi svoju odbranu, tako da sudu može da ostane samo njegov iskaz iz prethodnog postupka koji se po Zakoniku može koristiti kao dokaz, ako ga je dao. Dakle, presuda se može zasnovati i samo na dokazima iz prethodnog postupka, odnosno na policijskim dokazima iz prethodne istrage. Da li se takva presuda može uopšte smatrati sudskom presudom?

Uz formulaciju da se iskazi iz prethodnog postupka mogu koristiti kao dokazi u krivičnom postupku, u Zakoniku je uvek naglašeno da se oni ne izdvajaju iz spisa. To je učinjeno da bi se sudiji dalo do znanja da ih ne tretira kao prosta policijska obaveštenja i da se na te dokaze može pozivati u svojoj presudi, tj. da im može dati prednost u odnosu na iskaze date na glavnom pretresu i da se na njih može pozvati i kad iskazi sa glavnog pretresa ne postoje. Time Zakonik, preuzimajući logiku policijske prakse, opet favorizuje verbalne dokaze u odnosu na materijalne koji, iako materijalni, moraju biti izvedeni u kontradiktornom postupku i od suda ocenjeni. Oni, dakle, ne postaju dokazi automatski, kao navedeni verbalni dokazi izvedeni u prethodnom postupku.

8. Stav Zakonika o mogućnosti saslušavanja svedoka i osumnjičenih u policijskoj prethodnoj istrazi (tj. pretkrivičnom postupku) otvara pitanje odnosa tih dokaza i policijskih obaveštenja sadržanih u iskazima građana datih u tzv. informativnim razgovorima (član 257). Kakva je razlika između iskaza koji građanin daje policiji kao „obaveštenje” u neformalnom informativnom razgovoru i koji se izdvaja iz spisa, i iskaza koji isti građanin daje policiji na formalnom saslušanju i koji se zbog toga ne izdvaja iz spisa, već se može koristiti kao dokaz u daljem postupku? Izvesne raz-

like postoje, ali pitanje njihove opravdanosti ostaje. Saslušanje nije, kao što je prikupljanje obaveštenja, samostalno policijsko ovlašćenje, već pravo izvedeno iz prava javnog tužioca. O nameri saslušavanja svedoka ili osumnjičenog policija prethodno mora da obavesti javnog tužioca, a od njegove odluke zavisi da li će saslušanje obaviti sam ili će ga poveriti policiji. Napred smo već ukazali, da će te radnje javni tužilac po pravilu prepuštati policiji. Na saslušanje osumnjičenog u prethodnoj istrazi primenjuju se odredbe o saslušanju okrivljenog u krivičnom postupku (član 260. stav 6), ali na saslušanje svedoka samo odredbe člana 109. Zakonika (član 258. stav 1), koje se odnose samo na način saslušavanja, ne i ostale odredbe o svedočenju u krivičnom postupku (naročito čl. 103. i 104. o nesposobnosti nekih lica da budu saslušana kao svedoci, odnosno mogućnosti da budu oslobođena od dužnosti svedočenja). Policijskim saslušanjima može prisustvovati javni tužilac koji je saslušanje poverio policiji(!?),¹¹ a ako nije prisutan, saslušanje se obavezno snima (član 258. stav 5. i član 260. stav 7). Za razliku od informativnih razgovora, „stranačka” javnost kod ovih saslušanja po pravilu postoji, osim što dužnost obaveštavanja osumnjičenog i njegovog branioca (oštećeni i njegov punomoćnik se ne spominju) o saslušanju svedoka izostaje ako osumnjičeni nije poznat i ako postoji opasnost od odlaganja ili neki drugi važan razlog (član 258. stav 3). Uprkos navedenim razlikama, koje u odnosu na policijske informativne razgovore nisu suštinske, saslušanja iz prethodne istrage ostaju po svojoj pravnoj prirodi policijske radnje koje su u svakom slučaju bliže policijskim obaveštenjima, nego sudskim procesnim radnjama.

U Zakoniku je posebno podvučeno da se zapisnici o saslušanjima svedoka i osumnjičenih iz prethodne istrage i snimci tih saslušanja ne izdvajaju iz spisa (član 258. stav 8. i član 260. stav 7), dok se obaveštenja koja su u prethodnoj istrazi prikupili javni tužilac i policija izdvajaju iz spisa (član 209. stav 3). Prema pomenutoj odredbi člana 209. istražni sudija izdvaja sva obaveštenja prikupljena u prethodnom postupku, osim „zapisnika iz člana 260. stav 6 ovog zakonika”.¹² Razlikovanje tih iskaza (jedni se izdvajaju iz spisa, a drugi ne izdvajaju već koriste kao dokazi), nije ubedljivo i opravdano. Zakonodavac nije naveo argumente za to razlikovanje.

I odredbe o izdvajanju zapisnika (ili „izdvojeni zapisnici” kao što je zakonodavac naslovio član 209) posledica su pogrešnog shvatanja pojma krivičnog postupka. Da je zakonodavac taj pojam pravilno odredio te odredbe ne bi ni ostale u Zakoniku. Njih nema u zakonima o krivičnim postupcima koji su prešli na tužilačku istragu (vidi npr. „bosanske” zakone o krivičnom postupku). Između tužilačko-policijskog prethodnog i sudskog glavnog postupka ne postoji kontinuitet ni u pogledu tehnike vode-

¹¹ Logički se postavlja pitanje, što ga sam nije obavio.

¹² Zakonodavac je u toj odredbi napravio dve greške: prvo, ne radi se o stavu 6. člana 260, već o stavu 7. toga člana i drugo, propušteno je navesti da se osim zapisnika iz člana 260. stav 7. ne izdvajaju ni zapisnici iz člana 258.

nja spisa. Prema našem mišljenju, tužilac će imati svoje spise, potpuno odvojene od spisa budućeg sudskog postupka, tako da se zapisnici iz tužilačkih spisa ne mogu naći u sudskim spisima. Oni ostaju kod tužioca, i zbog toga su odredbe o izdavanju policijskih obaveštenja suvišne.

9. Da bi otklonio eventualne prigovore i pojačao dokaznu snagu i verodostojnost formalnih iskaza iz prethodne istrage, novi Zakonik je odredio da se oni na sve moguće načine snimaju, fotografiskim, zvučnim, odnosno zvučnim i video načinima. Opšta odredba o tome je u članu 145. stav 1. U njoj je rečeno da se ti snimci „mogu koristiti kao dokaz” i da se na njima „može zasnivati odluka suda”. U odredbama o saslušanjima svedoka i osumnjičenog u prethodnoj istrazi (čl. 258. i 260) propisano je, da će se ceo tok saslušanja svedoka od strane policije, kojem ne prisustvuje javni tužilac¹³ snimiti uređajima za zvučno i video snimanje i da se taj snimak prilaže zapisniku o saslušanju svedoka (član 258. stav 5). Snimanje je obavezno, ali prema stavu 8. člana 258. kao dokazi se mogu koristiti i zapisnik o saslušanju i snimak saslušanja posebno. Isto to je predviđeno i u odredbi člana 260. stav 7. koja se odnosi na saslušanje osumnjičenog u prethodnoj istrazi. Kad se na glavnom pretresu čitaju zapisnici o ranije obavljenim saslušanjima „uvek će biti reprodukovani i zvučni, odnosno zvučni i video snimak saslušanja, ako je iskaz zabeležen i na taj način” (član 362. stav 2). Interesantno je da snimanje ovih saslušanja u prethodnoj istrazi i u istrazi nije predviđeno kao obavezno, ako ta saslušanja obavlja javni tužilac ili istražni sudija (vidi npr. čl. 263. i 266), ali je predviđeno kod suočenja (član 97. stav 2. i član 98. stav 2). Neopravdano je očigledno preterano poverenje zakonodavca u tehničke snimke procesnih radnji policije, odnosno javnog tužioca i tretiranje tih snimaka za neku vrstu nad-dokaza.¹⁴

10. Radeći na brzinu i bez jasnih predstava o posledicama koje će nove odredbe Zakonika proizvesti u sudskoj praksi, sastavljači novog ZKP nisu imali hrabrosti da dosadašnju sudsku istragu u potpunosti prevedu u tužilački odnosno policijski prethodni postupak. I pored uvođenja tužilačke istrage, Zakonik je zadržao i sudsku istragu koju vodi istražni sudija. U obrazloženju je rečeno, da se radi o „blažoj formi tužilačke istrage” i postepenom prelasku sa jednog istražnog modela na drugi zbog „neminovnog prilagođavanja javnog tužilaštva na svoju novu funkciju”.¹⁵

¹³ Saslušavanje svedoka policija prvo mora da nudi javnom tužiocu, koji tu radnju posle ponude može da poveri policiji (i to će verovatno uvek i rado činiti), a tužiocu tada ostaje samo pravo da saslušanju prisustvuje, dakle, da umesto aktivne zauzme pasivnu poziciju?¹

¹⁴ Pošlo se od uverenja da će se snimanjem obezbediti „veći stepen dokaznog kredibiliteta iskaza i garantovati prava osumnjičenog u policijskom postupku”, čak bolje nego što se postiže prisustvom branioca, tako da obavezna odbrana na policijskom saslušanju osumnjičenog, koja je do sada imala taj cilj, više nije neophodna u svim slučajevima (u tom smislu, M. Škulić, op. cit., str. 18). Snimak se ovde i ne javlja kao dokazno sredstvo u užem smislu, već kao preventivna mera za sprečavanje nepravilnosti prilikom izvođenja (vebalnih) dokaza u policiji.

¹⁵ Vidi obrazloženje vladinog Predloga Zakonika o krivičnom postupku od 13. aprila 2006, str. 217. i 218.

Stvarni razlog je izgleda u tome što predlagač novog Zakonika i njegovi saradnici nisu imali ni vremena ni hrabrosti da pronadu rešenja za nekoliko pitanja koja su morala biti prethodno rešena da bi se u celini prešlo na istragu koju vode administrativni organi. Reč je prvenstveno o pitanju supsidijarne tužbe, koja u novoj (tužilačkoj) istrazi gubi svaki smisao. Zaista ne bi imalo smisla da se oštećeni sa svojim zahtevom za preuzimanje krivičnog gonjenja i sprovođenje istrage obraća javnom tužiocu koji otvara i vodi istragu i koji je već odlučio da se u određenoj stvari neće angažovati. Rešenje ovog pitanja zahtevalo je radikalan potez: ugasiti supsidijarnu tužbu i umesto nje uvesti neki drugi oblik kontrole javnog tužioca (bosanski zakonodavac je taj problem uočio, iako je pitanje, da li ga je na najbolji način rešio).¹⁶ Opravdavajući se „blažim” pristupom, naš zakonodavac je pribegao kompromisu: istraga je postala tužilačka, ali je u isto vreme ostala i sudska. Prema našem mišljenju, taj je kompromis veoma rđav i daće nebrojene loše rezultate u pravnosudnoj praksi, osim što je zahtevao komplikovane diferencijalne odredbe u samom Zakoniku, koje su neopravdano izostale.

Iako je istraga prešla u nadležnost javnog tužioca, istražni sudija je u prethodnom postupku zadržao brojne funkcije, ne samo kao garant ljudskih prava, već i kao operativni organ istražnog postupka. Prema odredbama novog ZKP istražni sudija ima sledeća prava i dužnosti:

a) Kao što je već rečeno, samo istražni sudija u toku istrage može da na predlog, odnosno zahtev javnog tužioca *donosi odluke kojima se ograničavaju određena ljudska prava* okrivljenog (naredbu o pretresanju stana ili lica i privremenom oduzimanju predmeta i naredbu za ekshumaciju leša — član 272; rešenje o određivanju i ukidanju pritvora — čl. 174, 177, 274; naredbu o uzapćenju poštanskih pošiljki — član 85; naredbu o tajnom nadzoru osumnjičenog — član 146. i o primeni drugih posebnih dokaznih radnji — čl. 148, 151, 155; odobrenje za javno objavljivanje fotografije osumnjičenog — član 255. st. 5. i 6. itd.); — b) Istražni sudija je ovlašćen, odnosno dužan da *i u operativnom smislu preduzima određene dokazne radnje*, ili po svom nahodanju (pretresanje i oduzimanje predmeta koje je odobrio svojom naredbom — član 271. stav 3), ili na predlog stranaka, ako okolnosti slučaja ukazuju da se te radnje neće moći ponoviti na glavnom pretresu ili da bi njihovo kasnije izvođenje bilo otežano (član 270. stav 2), ili po zahtevu oštećenog kad preuzima krivično gonjenje od javnog tužioca pre podnošenja optužnice (član 284), ili po odluci veća za glavni pretres (član 360); — v) *Istražnom sudiji se uvek sprovodi lice lišeno slobode*, koje on saslušava i nakon toga mu određuje pritvor ili ga pušta na slobodu (čl. 262. i 263), a u svojstvu svedoka saslušava i građanina koji je lišio slobode osumnjičenog zatečenog u izvršenju krivičnog dela (član 266. stav 6); — g) Istražni sudija *odlučuje u drugom stepenu o žalbama protiv prvostepenih rešenja javnog tužioca* (o sprovođenju istra-

¹⁶ Vidi naš članak, *Novo krivično procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini*, „Glasnik AK Vojvodine”, 11/2005, str. 531—547.

ge — član 275, i tim povodom može da obustavi ili prekine istragu i ukinе pritvor, kao i o odbijanju javnog tužioca da po predlogu odbrane izvede određenu dokaznu radnju — član 277. stav 6. i dr.); — d) On vrši disciplinsku vlast u istrazi prema učesnicima postupka i drugim licima (član 3. stav 3, član 73. stav 3, član 277. stav 3, član 281); — d) Istražni sudija izdvaja iz spisa nezakonite dokaze i policijska obaveštenja i čuva ih odvojeno od ostalih spisa (član 109. i dr.); — e) On izriče presudu posle sprovedenog glavnog pretresa u novom ubrzanom postupku (čl. 469—474) i na posebnom ročištu u prethodnom postupku (čl. 465—468); — ž) Istražni sudija odlučuje o izuzeću ovlašćenih službenih lica policije kad preduzimaju dokazne radnje (član 44. stav 4); — z) Na predlog javnog tužioca, on naređuje izdavanje poternice (član 543. stav 2) itd.¹⁷ Na osnovu ovog prikaza lako se može zaključiti da će istražni sudija i dalje biti dominantna figura u našem prethodnom krivičnom postupku.

Umesto ovog mešovitog modela tužilačko-sudske istrage (koji do sada nije bio poznat u savremenom komparativnom pravu), zakonodavac bi postupio korektnije da je uveo čistu tužilačku istragu ili zadržao dosadašnju sudsku. Prvo rešenje je bilo moguće uz nekoliko dopunskih zahvata na koje predlagači novog ZKP izgleda da nisu imali vremena da misle. Međutim, kad se u (bezrazložnoj) žurbi to već desilo, zakonodavac je morao predvideti dve vrste odredaba o prethodnom (istražnom) krivičnom postupku; jedne, koje bi se odnosile na radnje sprovedene u sudskoj istrazi i druge, koje bi se odnosile na istražne radnje javnog tužioca. One prve, pod određenim uslovima, mogle bi, kao i do sada, da budu prihvaćene kao procesne radnje u daljem sudskom postupku, a one druge nikako, jer ih je preduzeo organ izvršne vlasti, a ne sud. Na toj razlici se mora insistirati, jer je pitanje principijelno, ali i od ogromnog praktičnog značaja. Ako bi se prevideo značaj toga pitanja, postoji rizik da se uspori, ako ne i spreči, nastanak pravne države, a možda čak i da se privremeno zaluta ka režimu koji je postojao u vreme boljševičkog Zakona o krivičnom postupku iz daleke 1948. godine.

11. U odredbi člana 555. je predviđeno da će se novi Zakonik primenjivati od 1. juna 2007. godine. *Vacatio legis* od godinu dana objašnjen je „obimom promena u novom Zakoniku” i potrebom „adekvatne pripreme svih aktera postupka za postupanje u novom normativnom ambijentu”.¹⁸ Međutim, izgleda da će to vreme morati da bude upotrebljeno i u druge svrhe, u prvom redu za popravku pogrešnih rešenja brzopleto donetog Zakonika. Nepun mesec dana posle njegovog objavljivanja, u Mini-

¹⁷ Na osnovu ovoga izlazi da nije tačna tvrdnja izložena u vladinom obrazloženju predloga Zakonika o krivičnom postupku (v. napomenu br. 8), da je istražni sudija ostao „sa znatno manjim obimom posla u krivičnom postupku” (str. 217). U vezi sa tim, pokazaće se da nije tačna ni procena predlagača, da „za sprovođenje zakonika nije potrebno obezbediti dodatna sredstva u budžetu Republike Srbije”, jer će broj istražnih sudija morati da ostane isti, a broj zamenika javnih tužilaca da bude barem udvostručen (nastranu sredstva za snimateljske tehnike koje novi Zakonik u mnogim slučajevima pretpostavlja kao obavezne).

¹⁸ Obrazloženje Predloga, str. 230.

starstvu pravde je optočeo rad na pripremi Zakona o izmenama i dopunama ovog Zakonika. Iako je ta činjenica, koja najbolje govori o načinu rada na pripremi novog Zakonika i kvalitetu njegovih novih rešenja, potpuno neuobičajena, ona otvara priliku da se učinjeni propusti otklone, ili barem svedu na podnošljivu meru. Korisnog rezultata od tog poduhvata, međutim, može biti samo ako se ponovo ne bude radilo na brzinu i nepromišljeno i ako ponovo ne izostane javna rasprava. Mislimo, da pitanja pokrenuta u ovom našem radu pokazuju koliko je problem velik i da zahteva ozbiljnu i strpljivu raspravu. Svi su izgledi da se sve mane objavljenog Zakonika ne mogu otkloniti u roku dok teče *vacatio legis*, jer osim za obiman stručni rad i javnu raspravu potrebno je i vreme za zakonodavnu proceduru. Zbog toga, mislimo da bi budući Zakon o izmenama i dopunama trebalo da za osnovicu uzme Zakonik iz 2001. godine i da se u njega unese samo ono što je za sudsku praksu neodložno potrebno (usaglašavanje sa novim KZ, koje u Zakoniku nije ni izvršeno, i unosenje odredaba o procesnoj zaštiti svedoka),¹⁹ a da se primena svega ostalog, tj. ceo ZKP iz 2006. godine odloži produženjem roka *vacatio legis* za još 2—3 godine, koliko je potrebno da pitanje organizacije novog prethodnog krivičnog postupka bude svestrano razmotreno i normativno uređeno i da svi relevantni „akteri obave pripreme za postupanje u novom normativnom ambijentu”, tj. da se stvore uslovi za primenu Zakonika, od kojih danas ne postoje ni oni elementarni.

UNDERSTANDING OF THE CONCEPT OF CRIMINAL PROCEDURE IN THE NEW LAW ON CRIMINAL PROCEDURE OF SERBIA

Professor Momčilo Grubač, Ph.D.
Faculty of Law „Union” in Belgrade

Summary

In this paper the author has outlined that the solutions introduced in the new Law on Criminal Procedure of Serbia concerning the concept of criminal procedure, its structure and scope are confusing and wrong. In his opinion, those mistakes have caused the largest number of other wrong solutions in the new Law, especially in regulation of presentation of evidence. Unlike the former pre-criminal proceedings, which was constantly and justifiably considered to be with no criminal procedural effect, the new Criminal Procedural Law treats even the police „pre-investigation” and prosecution investigation as parts of the criminal proceedings and enables that verbal evidence (statements of the witnesses and accused) presented in those administrative proceedings can be used later for rendering the judgment in the later criminal proceedings. The author has demonstrated that by introducing the prosecution investigation instead of the judicial one, investigation is not part of the judicial criminal proceedings anymore and that therefore principals of directness and contradictoriness in the main proceedings should have been more elaborated than before in the new Law, in-

¹⁹ Formalno bi to moglo biti predstavljeno kao dopuna Zakonika iz 2006. godine koja stupa na snagu i primenjuje se odmah posle objavljivanja.

stead of making them questionable by introducing number of new exemptions. According to the Law on Criminal Procedure the new criminal procedure now consists of the *non-judicial* investigation and *judicial* main criminal proceedings. In the field of legislature, this change has raised two major issues before the legislator: (1) to secure protection of human rights in the non-judicial investigation and (2) to secure court judgment that will be based on the evidence, presented according to the rules of contradictoriness and directness, in the judicial part of the criminal proceedings. Based on these requests, the evidence presented in the non-judicial previous proceedings cannot be used, in author's opinion, for rendering the judgment, although the new Law allows that, even in a broader sense comparing it to the time when the investigation was a judicial activity.

Keywords: Law on Criminal Procedure, criminal procedure, criminal procedure in broader sense, previous criminal procedure, investigation, pre-investigation, main judicial criminal proceedings